

Кожний педагог повинен уміти виконувати функції вихователя. Якщо вчитель досконало володітиме методами викладання, то між ним та учнем існуватиме тісний моральний зв'язок і взаємна довіра, розуміння справи поєднання моральних і розумових сил, тоді він завжди буде авторитетом для учнів.

У настановах М.Пирогов пропонував вихователям обговорювати кращий передовий педагогічний досвід, проводити обмін досвідом з виховної роботи. Він вважав обов'язковим, щоб виховання і навчання проводилось рідною мовою.

Особливого значення М.Пирогов надавав сімейному вихованню. Його він вважав тією сходинкою, з якої починає формуватись майбутня людина, тією основою, на якій будується подальша шкільна освіта. Головне призначення матері – бути підготовленою до виховання своєї дитини, володіти здатністю уміло, ясно, зрозуміло контактувати з дитиною, постійно працювати над її вихованням.

Цим М.Пирогов підкреслює високу оцінку природної сутності жінки як матері і вихователя. Особливо вбачає важливість її виховної роботи з дитиною в її ранньому віці. Доглядаючи за дитиною, використовуючи ігрову діяльність, навчаючи першим словам, мати постає «головним зодчим суспільства». [3. – 49]

Вся адміністративно-педагогічна, літературно-педагогічна діяльність М.Пирогова була для нього не тільки справою виконання службових обов'язків, а справою совісті. Він вніс в теорію і практику вітчизняної педагогіки самостійну, найбільш передову систему народної освіти, незалежну від зарубіжного впливу. Уважно і чутливо відносився до дітей і молоді, глибоко і вдумливо враховував особливості мислення і емоційно-вольової сфери дітей, і в цьому в його працях закладені основи гуманного розуміння відношення до дітей, поєданого з глибокою вірою в шляхетність юної дитячої душі. У вихованні дитини, - висловлювався педагог, - необхідні щирість і правдивість наставника, його любов і повага до дитини.

В цьому ідеї Миколи Івановича співзвучні ідеям корифеїв самостійної педагогічної думки – Л.М.Толстого, К.Д.Ушинського.

Особисто Микола Іванович був зразком у ставленні до дітей та молоді, повазі до них. Тому своєю діяльністю, своїм відношенням до роботи, до людей, Микола Іванович залишив не згасаючий слід світлого прикладу всім, хто мав справу з ним особисто, вивчав його педагогічні твори.

Могутній талант і невтомна енергія Миколи Івановича Пирогова залишили глибокий, науковий слід не лише в історії медицини. Геніальний хірург і анатом, блискучий клініцист, неперевершений експериментатор, автор багатьох наукових творів, методів дослідження і лікування, він ще був видатним педагогом і організатором, талановитим вихователем і педагогом, зробивши неоціненний внесок у педагогічну науку, теорію і практику. В історії залишив слід реформатора народної освіти, передової оригінальної педагогічної думки.

Своєю плідною педагогічною та науковою діяльністю, де викладено багато актуальних ідей, М.І.Пирогов вписав славу сторінку в історію вітчизняної педагогічної науки. В його працях і листах, заповітах була глибока віра в людину, її високу значимість у житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Пирогов Н.И. Вопросы жизни // Пирогов Н.И. Избранные педагогические сочинения. – М., 1985.
2. Пирогов Н.И. Мысли и замечания о проекте устава училищ, состоящих в ведомстве Министерства народного просвещения / Н.И.Пирогов // Избр. пед. соч. – М.: Педагогика, 1985. – С. 219.
3. Красновский А.А. Педагогические идеи Н.И.Пирогова. – М.: Учпедгиз. 1949. – 145 с.
4. Чорний В.П. Науково-педагогічна діяльність М.І.Пирогова: До 180-річчя з дня народження. – К.: Т-во «Знання», 1990. – 32 с.

УДК 376. 433. 016:821,162

СТАРАННІСТЬ І ЧИТАЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ РОЗУМОВО ВІДСТАЛИХ УЧНІВ

Кравець Н.П.

кандидат педагогічних наук
Інститут корекційної педагогіки та психології
НПУ імені М.П. Драгоманова

У статті розглядаються питання старанності як однієї зі складових характеристики читацької діяльності розумово відсталих учнів.

В статтє рассматриваются вопросы прилежания как одной из составляющих

характеристики читательской деятельности умственно отсталых учеников.

The questions of diligence as a component of the characteristics of readers of mentally retarded students.

Ключові слова: розумово відсталі учні, старанність, читацька діяльність.

Ключевые слова: умственно отсталые ученики, прилежание, читательская деятельность.

Key words: mentally retarded students, diligence, and reading activity.

Сучасне відкрите інформаційне суспільство характеризується доступністю інформації для його членів. Уміння працювати з інформацією включено у п'ять ключових компетенцій освіченої людини, виділених ЮНЕСКО. Звідси підвищення вимог до рівня грамотності населення – здатності до осмисленого використання змісту письмових текстів й рефлексії на нього. Посилюється увага до виховання активного читача. Певним чином це стосується і розумово відсталих учнів, розвиток яких як читачів розпочинається з початку навчання їх читати.

Читання полягає у залученні до культурних цінностей, духовному вихованні підростаючого покоління, є засобом навчання й соціалізації, і в цьому плані значення набуває формування у розумово відсталих школярів навички вдумливого читання, становлення їх як активних читачів, що можливо за умови старанності кожного читача-учня, виховання потреби в читанні, створення інституту читацької культури, відновлення традицій сімейного читання. Проте останнім часом відбувається деформація культури читання – основи розвитку особистості, її інтелектуального, емоційного, естетичного потенціалу. Засилля аудіовідео-продукції нівелює прагнення до читання взагалі, зокрема й до художньої літератури. Між тим, література розкриває важливі істини, навчає читачів як правильно жити. Художня література – єдиний вид мистецтва, спрямований на формування образного мислення, яке у розумово відсталих учнів значно порушене. Звідси завдання учителя – спрямувати дії школярів на опанування читацькою діяльністю, виховати активність і самостійність у процесі читацької діяльності, яка передбачає старанне ставлення до неї, оскільки старанність – це дбайливе, ретельне, щире виконання чогонебудь, ставлення до чогось.

Метою статті є висвітлення особливостей старанності розумово відсталих учнів до читання художньої літератури та визначення умов, що забезпечують успішне її становлення.

Л.І.Божович, вивчаючи особливості формування у дітей старанності й відповідальності, виявила, “що ці риси формуються на основі засвоєння певних способів поведінки. Проте обов'язковою умовою при цьому є наявність певного мотиву, що спонукає дитину до опанування відповідними формами поведінки” [4, с.114]. Автор розглядала мотив як те, заради чого здійснюється діяльність, на відміну від мети, на яку вона спрямована. З огляду на це виділила дві категорії навчальних мотивів: 1 – пізнавальні мотиви (пізнавальні інтереси, потреби в інтелектуальній активності та оволодіння новими знаннями, уміннями і навичками); 2 – широкі соціальні мотиви, пов'язані з потребами дитини у спілкуванні з людьми, їх оцінці й схваленні, в бажанні учня зайняти певне місце у системі доступних йому стосунків.

Мотив виступає рушійною силою мислення, зовнішнім предметом дії. Закріпившись та узагальнившись, мотив стає відповідальною рисою особистості, завдяки якій в учня виникає потреба вчитися, щось пізнати, слухати, спостерігати, читати літературу, зокрема й художню. Мотивація розумово відсталих учнів до читання художньої літератури розглядається як важливе завдання створення психологічної основи становлення у школярів інтересу до читання. Проте для них характерна слабкість опосередкованої мотивації, нестійкість мотивів діяльності, епізодичність інтересів, поверховість пізнавальних інтересів, звуження сфери змісту.

Н.Г.Морозова розглядала інтерес як емоційно-пізнавальне ставлення до предмету або діяльності, яке спонукає до пізнання об'єкту незалежно від інших мотивів, тобто мотив і мета діяльності співпадають, мотив лежить всередині діяльності.

Вивчаючи інтереси учнів, зокрема й розумово відсталих, дослідниця виділила чотири етапи розвитку інтересів. На першому етапі інтерес тісно пов'язаний із зацікавленням, збуджує інтерес і увага. Робота повинна бути посиленою, поступово наростати. Другий етап викликає інтерес до процесу занять – до письма, читання... Інтерес викликає цікава форма заняття. Він виникає в ході колективної діяльності, в процесі взаємодопомоги. Проте інтерес до навчальної діяльності ще не стійкий до того чи іншого предмета. Автор радила використовувати методи, що привертають увагу і викликають інтерес, виховуючи емоційно-позитивне ставлення до діяльності. Однією з умов вирішення цього вбачала у залученні власного життєвого досвіду школярів.

Третій етап полягає в тому, що інтерес викликає практично спрямоване дієве навчальне завдання і можливість самостійно використовувати його результат. Інтерес формується в умовах пошуку найбільш раціональних шляхів успішного його виконання, чекання бажаного результату, що супроводжується перевіркою та контролюючою самостійною діяльністю, відповідальністю за її виконання. Подолання труднощів викликало

бажання, інтерес до діяльності. На четвертому етапі провідна роль належить розумовому пошуку. Спостерігаються "інші тенденції розвитку інтересу, за яких провідною, хоча б на незначному відрізку роботи стає розумова задача, що спрямовує практичну роботу; за такого способу роботи формується не лише епізодичний, але й стійкий інтерес." [11 ,С. 302 – 309]. Проте для розумово відсталих характерна слабкість і нестійкість інтересів, локалізація переживань неуспіху, висока самооцінка, недостатньо усвідомлені прагнення, що негативно впливає на оволодіння читацькою діяльністю, проявляючись, насамперед, у нерозумінні смислу прочитаного й призводить до зниження та поступового зникнення інтересу до читацької діяльності. Забезпечення розуміння читаного матеріалу – важлива умова мотивації читацької діяльності. Своєрідність недоліків психіки розумово відсталих, зокрема й емоцій, що спричиняє нерозуміння навчального матеріалу, відмову від роботи, долаються завдяки привчання дитини позитивно ставитися до своїх обов'язків, отримувати задоволення від їх виконання. "Привчіть дитину робити не лише те, що її захоплює, але й те, що не захоплює." [12,с.252]. Для цього І.Г.Єременко радив на кожному уроці організовувати різноманітні види діяльності учнів, насамперед - повеждінку і працю. "Участь у кожному виді цієї діяльності передбачає певну самостійність учнів у побудові своїх дій, операцій, в мобілізації власних зусиль на подолання труднощів." [8, С. 4-5]. Ефективність організації учнівської діяльності на уроці І.Г.Єременко вбачав у врахуванні їхньої працездатності, оскільки знижена працездатність призводить до втоми, зниження старанності.

Ставлення розумово відсталих учнів до читацької діяльності - важлива умова формування мотивів ділової спрямованості, інтересу до читання у поєднанні з мотивами, що відображають суспільну спрямованість особистості (усвідомлення соціальної значимості читацької діяльності), успішність якої забезпечує старанність. Крім того, завдяки старанності розвивається завзяття, яке "слід розуміти як велике внутрішнє збудження. Порив, пристрасть до якоїсь справи. ... Завзяття розвивається завдяки саме затраченій психічній енергії певних складових, на найнижчому рівні якої є старанність, що перетворюється до заподатливості, піднімається до дбайливості й завершується завзяттям." [2, С.740 – 741]. Тому умовою стосовно завзяття стає виховання старанності до читацької діяльності, оскільки завзяття виступає як універсальне емоційне утворення, що визначає якість читацької діяльності.

Л.І.Беляєва, вивчаючи мотиви читання, установку на читання, інтереси, стимулятори, сприймання, критерії оцінки твору читачем, післядню твору, виділила п'ять соціально-психологічних типів читачів, наголошуючи насамперед на сприйманні усіх компонентів твору. Для першого типу характерне оптимальне естетичне сприймання; другий тип відзначається сприйманням окремих фактів; до третього типу відносяться читачі з роздумуючим "пізнавальним" сприйманням; четвертий тип відзначається емоційним сприйманням, яке базується на суб'єктивних асоціаціях; п'ятий тип охоплює читачів з поверховим сприйманням усіх компонентів твору. [1].

Гончарова О.Л., досліджуючи ранні етапи розвитку читацької компетентності у дітей з порушеннями зору, слуху, інтелекту, виділила компоненти змісту читацької діяльності розвинутого читача: сприяння герою, співтворчість – діалог з автором, продуктивне вирішення різноманітних текстових ситуацій, а також якості продуктивного читання (суб'єктивність, діалогічність, включення, жанровість, стратегічність). Читацьку діяльність автор розглядає як "жанровоопосередковане узгоджене здійснення читачем сприяння герою, співтворчості автору, вирішення різноманітних читацьких завдань, головним результатом якого буде нарощування особистого, смислового, пізнавального і морального досвіду читача" [6,с.29]. Дослідниця довела, що жанрова компетентність є важливим новоутворенням раннього читацького онтогенезу і одним з показників загального рівня читацького розвитку дитини.

Прояви старанності до читацької діяльності передбачають сформованість уваги, оскільки "увага є ті єдині двері нашої душі, через які все із зовнішнього світу, що тільки входить у свідомість, безперечно проходить. ... Тому важливо "привчити дитину держати ці двері відкритими, що є справою першої необхідності, на успіху якої базується успіх всього учіння." [12, с.291]. На це варто звертати увагу, виховуючи у школярів старанність до читацької діяльності, оскільки для розумово відсталих характерні як індивідуальні, так і типологічні особливості. Інколи учні з вищим рівнем розвитку пізнавальних можливостей характеризуються не досить розвинутими вольовими якостями, коли сила інтелектуальних процесів поєднується з недорозвинутими вольовими якостями, зниженим естетичним розвитком, нездатністю образно, художньо сприймати дійсність. І навпаки, учні з відносно низьким рівнем розвитку пізнавальних можливостей досягають вищих результатів у навчанні завдяки компенсації вказаних недоліків іншими, важливими якостями, зокрема позитивною мотивацією, завзяттям, складовими яких виступає старанність.

Розглядаючи старанність, варто звернути увагу на звичку до читання художньої літератури, завдяки якій формуються моральність, культура поведінки, потреби, бажання читати і навпаки, формуються лінощі, байдужість, пасивність до навчання, зокрема й до читацької діяльності. Сукупність звичок до охайності, добросовісного виконання будь-якої роботи стає основою таких рис характеру, як почуття обов'язку, працелюбність, старанність. Труднощі, викликані самим процесом читання, формують у розумово відсталих учнів

негативне ставлення до нього завдяки переживанням, недостатній диференційованості, гнучкості, силі їхніх почуттів, які супроводжують або завершують читання. Формування звички залежить від розуміння корисності виконуваних дій – читає учень цікаві книжки - у нього виробляється звичка читати, старанність при читанні. Але внаслідок індивідуальних варіантів розвитку "індивідуальні розрізнення призводять до того, що в процесі розвитку у різних дітей виробляються різні прийоми засвоєння знань, різні шляхи організації поведінки." [9, с.11]. Отже., в кожного учня старанність формується по-різному, оскільки кожному розумово відсталому властиві індивідуальні варіанти розвитку, незважаючи на те, що первинна причина єдина для всіх – органічне враження головного мозку, яке проявляється у кожного по – своєму, спричиняючи індивідуальні варіанти розвитку, внаслідок чого читацька діяльність кожного школяра формується по-різному, зважаючи на притаманні лише йому психофізичні особливості. Оскільки за Л.С.Виготським кожна людина як соціальна істота розвивається завдяки сумісній діяльності з іншими особами, в колективі, то лише в колективній діяльності можна подолати причини недорозвитку вищих психічних функцій, висунувши на перший план проблему колективної діяльності, що розкриває перед педагогікою позитивні неоціненні можливості. Спілкування і сумісна діяльність з однолітками виступають як соціально-ціннісні мотиви навчально-пізнавальної діяльності школярів.[5].

З метою визначення особливостей старанності розумово відсталих учнів до читання художньої літератури ми розробили спеціальну методику. Дослідження проводили з розумово відсталими учнями 7-го класу, зважаючи на те, що в семикласників є певній мірі сформовано як технічну, так і смислову складові навички читання. До уваги брали й те, що у сьомому класі розпочинається так зване літературне читання. Цей період є найоптимальнішим для формування основ читацької діяльності у школярів. Для порівняння провели обстеження учнів 6-7 класів масової школи та розумово відсталих учнів технічної групи, які перший рік навчаються у ПТНЗ.

Отримані результати свідчать, що майже в усіх учнів масової школи навичка читання сформована на належному рівні. Усі читали правильно, цілими словами. Проте у незначного відсотку школярів (18%) спостерігали порушення темпу читання. Одні читали дуже швидко, інші, навпаки, читали цілими словами, але досить повільно, темп читання був нижчим за розмовне мовлення. Страждала й виразність читання. Учні не дотримувалися інтонації, зокрема не зважали на знаки запитання чи знаки оклику в кінці речення. Також не дотримувалися логічних пауз. Іноді допускали помилки у наголошуванні окремих слів. Варто відмітити, що всі обстежені учні масової школи розуміли сутність прочитаного, усвідомлювали часові та причинно-наслідкові зв'язки між зображеними подіями, характеризували як позитивні, так і негативні вчинки героїв.

У розумово відсталих семикласників виявили несформованість як технічної, так і смислової складових навички читання. 56% школярів перебували на етапі синтетичного читання; 23% - на етапі аналітико-синтетичного читання; решта читали по складах. Проте темп читання в усіх був нижчим за норму. Водночас спостерігалися значні помилки щодо правильності читання. Читаючи, учні повторювали склади, слова, допускали перестановки букв, складів. Порушення звуковимови не спостерігалось. Найгірше сформованою виявилася така якісна ознака читання, як виразність. Жоден із обстежених семикласників не дотримувався інтонації, читаючи текст. На коми, знаки запитання та знак оклику учні взагалі не зважали. Лише 27% школярів дотримувалися граматичних пауз в кінці розповідних речень. Усі читали монотонно. У 16% спостерігали порушення наголошування слів.

Досить низькі результати отримали щодо стану розуміння учнями смислу прочитаного. Розумово відсталі школярі не змогли пояснити часові та причинно-наслідкові зв'язки між зображеними подіями, не розуміли вчинків героїв. 43% школярів не могли самостійно придумати назву прочитаному оповіданню, охарактеризували вчинки героїв. Відповідаючи на запитання до змісту прочитаного, 24% обстежених намагалися повторити зміст речень з тексту, що читали, але закладеного у них смислу не розуміли.

Стосовно учнів ПТНЗ варто відмітити, що переважна більшість обстежених намагалася читати повільно цілими словами. 25% читали дуже повільно, але цілими словами. Поскладовий спосіб читання не спостерігався. Проте в жодного учня темп читання не досягав темпу розмовного мовлення. Читаючи, допускали повторення складів, слів, перестановки букв. Як і в розумово відсталих семикласників, найгірші результати виявили, обстежуючи виразність читання. Незважаючи на те, що всі учні ПТНЗ закінчили 9 – 10 класів спеціальної загальноосвітньої школи для розумово відсталих, така якісна ознака читання, як виразність, у них теж не була сформована на належному рівні. Читаючи, не дотримувалися граматичних та логічних пауз. Особливо це проявлялося в процесі читання питальних і окличних речень, складнопідрядних чи складносурядних речень, речень зі звертаннями. Тому переважна більшість обстежених (74%) читали монотонно. Зате майже всі дотримувалися правильного наголошування слів.

Результати вивчення старанності до читання художньої літератури на уроках та в позаурочний час виявили не досить значну розбіжність у сформованості показників старанності в розумово відсталих семикласників (РВУ) та в учнів технічних груп ПТНЗ (УТГ). Так, позитивне ставлення до читання продемонстрували 62,5% розумово відсталих семикласників і 45% учнів ПТНЗ. Серед учнів масової школи (УМШ)

таких виявилось 80%.

Результати опитування на предмет добровільного чи примусового відвідування шкільних, училищних, місцевих бібліотек та користування художньою літературою в них дали досить цікаві результати. УМШ повідомили, що відвідувати бібліотеку й читати художню літературу заставляють батьки. Вони ж приносять додому книги й періодичну пресу. Вдома є художня література, читають її та періодичну пресу (газети). Цікаво, що у двох УМШ художню літературу й газети додому приносять дідуся.

Переважна більшість РВУ та УТГ повідомили, що вдома художньої літератури немає, ніхто книжок чи газет вдома не читає.

Опитування школярів на предмет добровільного чи примусового читання художньої літератури виявило, що добровільно читають 60% УМШ, за порадою – 40%. Серед РВУ 44% обстежених повідомили, що добровільно ходять в шкільну бібліотеку за книжками – “сама беру, ніхто не заставляє”. 56% повідомили, що читати художню літературу, ходити в бібліотеку їх заставляють учителі й вихователі. 40% УТГ добровільно ходять в бібліотеку, а 25% опитаних заставляють відвідувати бібліотеку ПТНЗ й читати художню літературу. Між тим, 35% опитаних взагалі не знали, що в ПТНЗ функціонує бібліотека і були дуже здивовані, коли дізналися про її існування.

Стойкість ставлення до читання художньої літератури УМШ свідчить, що 45% з них часто ходять в бібліотеку й читають художню літературу; 55% відвідують бібліотеку рідко, за порадою або необхідністю знати матеріал до певного уроку: “треба, то йду”. Серед РВУ лише 21% повідомили, що інколи відвідують бібліотеку й беруть літературу для читання, а 79% з них повідомили, що в бібліотеку ходять дуже рідко, незважаючи на те, що в кожній спеціальній школі працюють бібліотеки. Частіше дана категорія учнів користується літературою з класних бібліотек. Частина УТГ, які читають художню літературу, розповіли, що відвідують бібліотеку дуже рідко.

Досліджуючи обсяг ставлення респондентів до читання літератури, зокрема й художньої, звернули увагу на те, яку саме літературу за жанрами й тематикою читають учні. Аналіз отриманих результатів свідчить, що читацькі інтереси учнів масової школи мало чим відрізняються від читацьких інтересів розумово відсталих школярів та розумово відсталих учнів ПТНЗ. Так, казки люблять читати 20% УМШ, 47% РВУ і 32% УТГ. Решта респондентів з кожної категорії учнів читають оповідання. Про читання поезії, зокрема лірики не вказав ніхто, на відміну від отриманих нами результатів опитування РВУ та УТГ шість років назад тому. Тематика читання виявилася теж досить бідною й однобічною. Уподобання УМШ майже не відрізнялися від читацьких уподобань РВУ та УТГ. Так, про природу люблять читати 20% УМШ, 19% РВУ, 15% УТГ. Решта респондентів повідомили, що читають “про пригоди і фантастику”.

Перевірка мотивів читання засвідчила, що у 33% УМШ, 19% РВУ, 40% УТГ переважають пізнавальні мотиви. Варто відмітити, якщо УМШ читали заради того, щоб “про щось цікаве дізнатися”, то серед вказаного відсотка РВУ дві семикласниці вказали, що читають для того, “щоб бути розумними, щоб розум був”. У 67% УМШ переважали меркантильні мотиви. 81% РВУ та 60% УТГ не змогли визначитися, чому читають художню літературу: “читаю і все”.

Прикро, але широкі соціальні мотиви не прослідковувалися в жодній категорії обстежених учнів.

Отже, результати дослідження свідчать, що в розумово відсталих учнів бажано виховувати старанність до читання літератури взагалі та до читання художньої літератури зокрема. Для цього необхідно насамперед об'єднати зусилля школи (учителі, вихователі, бібліотекар), родини (батьки, старші члени родини) та громадськості (бібліотекарі місцевих бібліотек, працівники соціальних служб, дитячих видавництв, ЗМІ тощо). Роботу будувати так, щоб викликати інтерес, позитивну мотивацію до читання. Інтерес викликає будь-яка практична діяльність. Для цього бажано проводити з учнями ігри за сюжетами прочитаного, організувати декламування прочитаних уривків оповідань чи поезії, читання за ролями; більше уваги надавати інтерпретації прочитаного, театралізованій діяльності. Необхідно посилити увагу до удосконалення навички читання, зокрема технічної складової, оскільки на етапі літературного читання в переважній більшості школярів не сформовано не лише виразність читання, а й правильність, темп читання. Недоліки техніки читання негативно впливають на старанність, призводячи до її зниження, оскільки учні не виявляють бажання читати через нерозуміння сутності матеріалу.

Особливу увагу варто звертати на шкільний аналіз художнього твору будь-якого жанру, використовуючи різні види аналізу, завдяки чому учні зможуть краще зрозуміти смисл зображеного. Частіше проводити бесіди евристичного спрямування, застосовувати в процесі аналізу прочитаного запитання евристичного спрямування з метою стимулювання розумової діяльності школярів, адже старанність до читання виникає тоді, коли розумієш сенс і смисл того, що робиш. Важливо сформулювати необхідні навички для продуктивного читання: глибоке й повне сприймання прочитаного твору; осмислення, переживання прочитаного; належна оцінка в єдності його ідейно-тематичного змісту й емоційно-естетичної своєрідності.

Старанність, мотивацію читацької діяльності забезпечать дотримання індивідуального підходу та колективна праця учнів, спрямовані не лише на засвоєння знань та умінь, але й на розвиток школярів. Допоможе

цьому використанню репродукцій картин, ілюстративного матеріалу, демонстрація уривків кінофільмів, звукозапису. Важливо організувати виставки робіт учнів на прочитану тематику (малюнки, невеличкі твори-мініатюри, написані учнями, вишивки, вироби з природного матеріалу, аплікації тощо).

Старанність підвищиться за умови використання різноманітних словесних інструкцій: індивідуальних, розчленованих (біжучих), настановчих (цілісних). Бажано впливати й на формування позитивних моральних якостей, зважаючи на функції художньої літератури, оскільки лише удосконалення пізнавальних можливостей не призведе до бажаного результату щодо старанності. Головне – навчити кожного учня вчитися, тоді він буде активним і стараним. Для цього більше уваги приділяти логічно-пошуковій самостійній роботі: прочитати, поділити на частини, підготувати переказ прочитаного, використовуючи репродукцію картини, ілюстрацію, план. Неабияке значення має дотримання варіативності завдань: розкажи, прочитай, перекажи, робота з наочністю, з планом, складання усних розповідей – мініатюр розповідного та описового характеру. Значну увагу варто приділяти бібліотечно-бібліографічним знанням та умінням школярів. Дотримання пропонуваного умов забезпечить старанність розумово відсталих учнів у роботі з художньою літературою, виховання їх як активних читачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Беляева Л.И. К вопросу о типологии читателей. Проблемы психологии и социологии чтения. – М.: Книга, 1979. – 197 с. – С. 143 – 161.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: підручник. – К.: Либідь, 2008. – 848 с.
3. Божович Л.И. Избранные психологические труды. Проблема формирования личности /под ред. Д.И. Фельдштейна. – М.: Междунар. Пед. академия, 1995. – 212 с.
4. Божович Л.И. О культурно-исторической концепции Л.С. Выготского //Вопросы психологии, 1988. – №5. – С.15-18.
5. Выготский Л.С. Основы дефектологии. Собр соч в 6 т. Т.5. – М.: Педагогика, 1983. – 369 с.
6. Гончарова Е.Л. Ранние этапы становления читательской деятельности в норме и при отклонениях в развитии: автореф. ... д-ра психол. наук. – М., 2009. – 56 с.
7. Еременко И.Г. Познавательные возможности учащихся вспомогательной школы. – К.: Рад. школа, 1972. – 130 с.
8. Еременко И.Г. Прийоми організації пізнавальної діяльності учнів допоміжної школи в процесі навчання: метод. лист. – К.: Рад. школа, 1968. – 40 с.
9. Индивидуальные варианты развития младших школьников /под ред. Л.В. Занкова, М.В. Зверевой. – М.: Педагогика, 1973. – 175 с.
10. Занков Л.В. Психология умственно отсталого ребенка. – М.: Учпедгиз, 1939. – 62 с.
11. Особенности умственного развития учащихся вспомогательной школы /под ред. Ж.И. Шиф. – М.: Просвещение, 1965. – 343 с.
12. Ушинский К.Д. Собрание сочинений. – Т. 6. – М-Л: Изд. АПН РСФСР, 1949. – 447 с.

УДК 37.034:316 (045)

РОЛЬ ЛЯЛКОВОГО ТЕАТРУ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ШКОЛИ

Кравченко А.І.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Зелінська К.О.

Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка

У статті описано роль лялькового театру у процесі навчання та виховання молодших школярів спеціальних навчальних закладів. Обґрунтовано вплив театральної діяльності на формування особистості дитини з обмеженими інтелектуальними можливостями.

В статті описано роль кукольного театру в процесі навчання та виховання молодших школярів спеціальних навчальних закладів. Обґрунтовано вплив театральної діяльності на формування особистості дитини з обмеженими інтелектуальними можливостями.